

BIJLAGE 1 VERSLAG BEWONERSAVOND 24 MAART 2016

In deze bijlage zijn de vragen van de bewoners gegroepeerd naar vragen te beantwoorden door bewonersorganisaties en vragen te beantwoorden door de gemeente. De bijlage bestaat uit de volgende onderdelen:

- deel 1: antwoorden door bewonersorganisaties
- deel 2: vragen grondwateraanvulling (zie voor beantwoording de beantwoording door de gemeente; bijlage 2)
- deel 3: vragen ouderdom en vervanging riolen (zie voor beantwoording de beantwoording door de gemeente; bijlage 2)

DEEL 1: ANTWOORDEN BEWONERSORGANISATIES

1) Kees Botsekwijver: als er schade aan de fundering is ontstaan en grondwater wordt verhoogd dan wordt naar ik aanneem de schade niet hersteld maar hooguit verdere schade voorkomen.

Antwoord: klopt.

2) P. C. de Jong: beperken de activiteiten van de commissie zich tot (Oud) H'berg/Kleiwegkwartier? Valt de Linker Rottekade buiten de boot?

Antwoord: de gezamenlijke activiteiten van de cgOH, BOK en BIK beperken zich tot het urgente funderingsrisicogebied Hillegersberg. Indien de funderingsproblematiek bij de Linker Rottekade aansluit bij de problematiek in Hillegersberg, is de cgOH bereid om ad hoc vragen te beantwoorden.

3) G. Th. van IJendoorn: bewoners worden door de gemeente min of meer gedwongen de fundering binnen 5 jaar te laten herstellen. Wat heeft dit allemaal voor zin dan?

Antwoord: bewoners worden niet gedwongen, maar nemen op vrijwillige basis deel aan de funderingsonderzoeken. De inzet van de avond is verhogen van de grondwaterstand ten einde voortschrijdende paalrot een halt toe te roepen (zie ook deel 2 vraag nr 19).

4) Marc Middendorf: bij een O/+gebied dat gaat naar O gebied. Hoe kunnen bewoners meepraten over de te nemen maatregelen? Komt er meer inspraak? Wordt er per gebied een plan vastgesteld?

Antwoord: deze vraag heeft waarschijnlijk betrekking op de sheet maatregelen urgent risicogebied. Deze sheet onderscheidt + gebieden (maximaal afkoppelen en aanvoer van oppervlaktewater) en - gebieden (maximaal afkoppelen en drainage van grondwater). Deze indicatieve indeling is gemaakt door de bewonersorganisaties en wordt voor advies voorgelegd aan gemeente en waterschap. De bewonersorganisaties ambiëren een gebiedsgerichte aanpak van het funderingsrisicogebied Hillegersberg, waarbij deelgebieden worden onderscheiden. Als u wilt, kunt u deelnemen aan het tot stand komen van de planvorming van maatregelen in deelgebieden door de bewonersorganisatie

5) Aad Schulten: hoe kan in/op de B. Plaslaan en onderlast en bovenlast is. Sommige huizen naar links zakken en andere naar rechts? Ze zakken al jaren niet meer sinds 1975. Op nr 8 zijn 4 nieuwe palen geslagen tot 18 meter diep (1975). Op nummer 16 zijn palen geslagen tot 21 meter diep (2015).

Antwoord: in sommige gebieden kan zowel na stortbuien wateroverlast optreden en bij perioden met droogte grondwateronderlast (droogstand funderingshout). Mogelijk zijn de in 1975 en 2016 geslagen palen van beton. De genoemde lengte van de palen is karakteristiek voor deze omgeving. In Oud Hillegersberg staan een groot aantal huizen min of meer scheef. In de meest gevallen is deze scheefstand ontstaan na de bouw en treedt thans geen ongelijke zakking meer op. Wanneer thans wel ongelijke zakking optreedt, duidt dit op huidige problemen met de fundering.

6) Wouter Marszen: hoe kwaliteit fundering pand in te schatten?

Antwoord: dit kan op verschillende manieren, zoals een bouwkundig onderzoek, een indicatief funderingsonderzoek of een uitgebreid funderingsonderzoek. De wijze van onderzoek wordt mede bepaald door de inschatting van de ernst van funderingsproblemen, hetzij door de bewoner, hetzij door deskundigen.

7) Theo Joosten: hoe verhoudt het grondwaterpeil in het gebied tussen Emmalaan/Kleiweg zich tot dat v/d Bloemenbuurt? Deze vraag sluit aan bij de volgende vraag van **Marie-Enne Brassier:** hoe komt het verschil tussen Kleiweg Noord en Kleiweg Zuid?

Antwoord: Onderzoek heeft uitgewezen dat het gebied met grootschalige droogstand van het funderingshout ten zuiden van de Kleiweg ligt, vooral in delen van de Bloemenbuurt Oost en de Gravenbuurt. Deze grootschalige droogstand is ontstaan door daling van de grondwaterstand na 2000. Deze daling heeft zich niet of in beperkte mate voorgedaan in het gebied ten noorden van de Kleiweg. De bepaling van de oorzaken van de verschillen is complex en de bewonersorganisaties onbekend.

8) Ineke van Alphen: is het voor iedere inwoner raadzaam (van Kleiwegkwartier/H'berg) om funderingsonderzoek te doen? Of pas bij klachten? Wat te doen als de buurt niet meewerkt. Zelf betalen? Je krijgt dan geen subsidie.

Antwoord: de noodzaak om funderingsonderzoek te laten uitvoeren is afhankelijk van het risico op funderingsproblemen. In een aantal straten van het Kleiwegkwartier is het risico op droogstand van het bovenste funderingshout klein. In deze straten is het zeer wel denkbaar dat bewoners besluiten geen onderzoek te verrichten. In straten waar het risico op funderingsproblemen groot is, is het raadzaam om funderingsonderzoek te laten uitvoeren. Inderdaad, U ontvangt geen subsidie, als mede eigenaren van een bouwblok niet aan een funderingsonderzoek willen meewerken.

9) Martine Capertz: klopt het dat als de funderingspaal bloot (dus niet onder water - die 1 decimeter) heeft gelegen en daarna weer onder grondwater komt te staan door blijft rotten maar langzaam? Rottingsproces wordt dus niet gestopt.

Antwoord: als een paal onder de grondwaterstand staat en er geen zuurstof in het grondwater aanwezig is, stopt het rottingsproces.

10) Jelle Tiernego: waar kan ik vinden wat de hoogte is van paalkoppen van een huis t.o.v. NAP?

Antwoord: soms is de aanleghoogte van het bovenste funderingshout aangegeven op de bouwtekeningen. Deze tekeningen zijn in te zien in het Stadsarchief. Indien dit niet het geval is, kunt u door een gespecialiseerd bedrijf laten onderzoeken wat de aanleghoogte van het bovenste funderingshout is.

11) Petra IJdo: wanneer wordt droogstand bij bouw schadelijk? Kan peilbeleid verplicht worden bij bouw? Wat kost eventueel verzekering en hoe gaat dat in zijn werk?

Antwoord: droogstand van funderingshout is altijd schadelijk. Sinds 1865 was de bouwverordening van de gemeente Hillegersberg van toepassing. De voorschriften ten aanzien van de grondwaterdekking van het bovenste funderingshout van funderingen werden geleidelijk aangescherpt. Na de Tweede Wereldoorlog werden de gemeentelijke verordeningen vervangen door een landelijke regeling. Bij panden aangelegd na de Tweede Wereldoorlog is het risico op paalrot klein. Verzekeringen zijn geen onderwerp voor deze avond over grondwater.

12) Aad Moree: wij hebben aan de Diamantweg een patstelling: even zijde onderlast, oneven zijde grote kans op overlast. Gemeente kan ons niet meer helpen.

Antwoord: de BOK kent het probleem. Ook de BOK weet geen oplossing.

13) J. C. v/d Kleij: zijn er gegevens over grondwaterstand bekend in Overschie of waar kan ik die opvragen of nazien?

Antwoord: de gemeente Rotterdam beheert een meetnet van ongeveer 2.000 peilbuizen en peilt daarmee regelmatig de grondwaterstanden in de stad. Deze gegevens zijn van belang voor de gemeente, maar ook interessant voor burgers. Dit geldt vooral voor eigenaren van panden met een houten paalfundering, die willen weten of deze fundering droog staat. De peilbuisgegevens zijn digitaal beschikbaar bij grondwatermeetnet online.

14) Anouk Hoogendam: hoe is een particulier verantwoordelijk voor het grondwater op eigen terrein? Wat kan een particulier doen? Hoe is deze verantwoordelijkheid wettelijk vastgelegd voor particulieren?

Antwoord: In de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel gemeentelijke watertaken is de particuliere verantwoordelijkheid als volgt verwoord: "een eigenaar dan wel erfpachter is verantwoordelijk voor de staat waarin de bij hem in eigendom zijnde gebouwen verkeren, inclusief de fundering en het – indien gewenst – waterdicht zijn van kelders en kruipruimtes, en voor de toestand waarin zijn percelen verkeren. Van hem mag worden verwacht dat hij, indien nodig of gewenst, de vereiste (waterhuishoudkundige en/of bouwkundige) maatregelen neemt om problemen als gevolg van een bepaalde grondwaterstand te voorkomen of te bestrijden, voorzover deze niet aantoonbaar worden veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalaten van een ander, particulier of overheid."

15) A.E. de Beukelaar: kunnen al gemaakte kosten van een nieuwe fundering worden verhaald en bij wie? Deze problematiek sluit aan de volgende vraag van een van onbekende: Ik heb huis gekocht in 2002. Probleem grondwater is bekend sinds 2000. Het bouwkundig rapport uit 2002 rept nergens over. Ik ben ook niet ingelicht over risico kosten. Ik wil de kosten verhalen op vorige bewoner. Hoe pak ik dit aan?

Antwoord: Dit ligt juridisch lastig, advies vragen bij advocaat.

16) Jantien Niermeijer: komt er nu wel of geen bronbemaling bij aanleg nieuwe aansluiting A13/A16 via Bergse Bos (i.v.m. risico's grondwater)?

Antwoord: Inmiddels heeft RWS in mei het hydrologisch onderzoek naar de effecten van diverse vormen van bemalingen afgerond. Op basis van dit onderzoek heeft het hoogheemraadschap Schieland en Krimpenarwaard besloten om geen vergunningen te verlenen voor bemalingen tbv de aanleg van de A16 Rotterdam Noord, omdat de risico's voor de negatieve beïnvloeding van de grondwaterstand te groot zijn. Aannemers zullen dus andere bouwmethoden moeten toepassen zonder bemalingen.

17) Erik van Idsinga: met het oog op de aanleg van de A13/A16 (en wellicht andere grote bouwprojecten): In hoeverre kunnen opdrachtgever en uitvoerders verplicht worden maatregelen te treffen om onttrekking van het grondwater te voorkomen?

Antwoord: het is aan opdrachtgevers om in bestekken aan te geven hoe uitvoerders op hoofdlijnen dienen om te gaan met risico's van het onttrekken/bemalen van grondwater. De vergunning voor het bemalen van grondwater wordt verleend door het waterschap. In deze vergunning moeten voorschriften opgenomen worden ten aanzien van het bemalen van grondwater. Tegen een vergunning kan een ieder bezwaar maken. Inmiddels heeft het waterschap besloten geen vergunning te verlenen voor bemalingen (zie vraag 16).

18) Teunis Eigenraam: zou de gemeente Rotterdam, om aan haar inspanningsverplichting te voldoen, niet kunnen beginnen om stelselmatig in alle straten funderingsonderzoek te verrichten? Dat is wel het minste wat ze kan doen.

Antwoord: de gemeente Rotterdam heeft geen enkele verantwoordelijkheid of inspanningsverplichting om funderingsonderzoeken uit te voeren.

DEEL 2: VRAGEN GRONDWATERAANVULLING

20) R. van Workum: Naar aanleiding van de contactpersonenavond van 16 maart en de avond 'droge voeten en natte palen' van 24 maart heb ik deze vragen geformuleerd. Deze vragen zijn van groot belang voor het pilot gebied "Goed gefundeerd!", maar ook voor andere delen van het Kleiwegkwartier waar droogstand van het funderingshout optreedt. De urgentie van grondwateraanvulling wordt steeds meer gevoeld door eigenaren omdat de funderingsonderzoeken nu aan het loskomen zijn. De hoofdlijn van de onderzoeksresultaten is de volgende. Relatief veel beperkte handhavingstermijnen als gevolg van droogstand. Verder is de fundering nog in orde. Door grondwateraanvulling valt er veel te winnen maar de tijd dringt. Nog 5 jaar wachten is geen optie. Wateraanvoer via de Erasmussingel brengt tot nu toe onzekerheden met zich mee. De door eigenaren gesuggereerde alternatieven voor de aanvoer van oppervlaktewater te weten via het Muizengaatje en via het Rozenlaanviaduct (schriftelijke vraag van Jelle Feenstra) lijken minder afhankelijk van derden (werk met werk maken).

In de toelichting op de vragen is gebruik gemaakt van de volgende gemeentelijke informatie:

Waterhuishouding Kleiwegkwartier, B. de Doelder, 13 januari 2016

Drainageadvies Rozenlaan en omgeving, Jeroen Prins, 9 maart 2011

Gesprek tussen Ruud van Workum, Jason Zondag en Thuy Do 11 februari 2016

1.

Infiltratie van oppervlaktewater via de Erasmussingel zou op zijn vroegst in 2018 plaats kunnen vinden gelet op de verkeerssituatie en de bereikbaarheid. Het kruispunt Kleiweg Rozenlaan moet worden overgestoken. Aangezien voor deze oplossing geldt dat de gemeente werk met werk wil maken is het tot nu toe uiterst onzeker wanneer er tot uitvoering over wordt gegaan.

Vragen:

Valt er iets concreets te zeggen over het tijdstip wanneer dit project tot uitvoering komt? Zo nee wanneer valt dan duidelijkheid te verwachten?

2.

Het peil van de Erasmus bedraagt NAP -2,85 m. Om het hoogst gelegen funderingshout onder water te krijgen is een peil van ongeveer NAP -2,60 m. nodig. Het drainageadvies raadt daarom een infiltratie transport stelsel onder vrij verval af. Het gewenste niveau kan behaald worden door oppervlaktewater te pompen, aldus dit advies. In het gesprek is echter gesteld dat pompen (actief grondwaterbeheer) in Rotterdam in principe geen optie is.

Vragen:

*Is het aanvoeren van oppervlaktewater via de Erasmussingel een mogelijke oplossing voor het **hele** pilotgebied Kleiwegkwartier? Is de gemeente bereid het grondwaterpeil op NAP – 2,60 m. te brengen? Als dit geen optie is, waarom niet als dit voor de funderingen wel doelmatig is? Als er slechts voor een deel van het gebied een oplossing is, welke delen vallen dan buiten de boot en waarom?*

3.

Het peil van het kanaal ligt op NAP -1,00 m. en dat zou het te hoog gelegen funderingshout heel prettig vinden. Bovendien komt er dan (ook) water binnen aan de zuidkant en hoeft er wellicht geen werk met werk gemaakt te worden.

Vragen:

Is aanvoer van oppervlaktewater van het kanaal naar het pilotgebied via het "Muizengaatje" of via het Rozenlaanviaduct een (te onderzoeken) optie? Zo ja of zo nee waarom dan?

4.

In de Bloemenbuurt Zuid in het pilotgebied liggen drains die geschikt zijn om als infiltratie leiding te functioneren (infiltratie transport leidingen). In de Gravenbuurt Zuid liggen drainageslangen die daarvoor niet geschikt zijn. Hetzelfde geldt voor de Bloemenbuurt West en de Gravenbuurt Noord, beiden buiten het pilotgebied gelegen.

Vraag:

Is de gemeente van plan om als er oppervlaktewater aangevoerd wordt infiltratie transportleidingen in deze buurten aan te leggen en de oude drainageslangen te verwijderen? Zo nee, waarom niet?

5.

In het rapport over de waterhuishouding in het Kleiwegkwartier luidt een van de drie aanbevelingen 'het ontwerpen van een drainagesysteem dat de Rozenbuurt verbindt met het oppervlaktewater'. Is er een concreet plan voor de aanvoer van oppervlakte water. Over de Gravenbuurt wordt niet gesproken over een te ontwerpen drainagesysteem.

Vragen:

Wordt aan het ontwerpen van een drainagesysteem gewerkt? Voor welke buurten geldt dat dan? Zo ja dan nemen wij daar graag kennis van en horen ook graag wat de verdere planning is.

In bovenstaande zijn ook de volgende reacties van bewoners mee genomen:

Marco Steketee: ons funderingsonderzoek heeft uitgewezen dat onze palen onder de huidige grondwateromstandigheden het nog 10 a 15 jaar volhouden. Echter wanneer water beter geregeld wordt: 25 jaar. Dit geldt voor honderden huizen. Wat gaat de gemeente doen? Doe iets, help ons! De tijd dringt!

A.Dorst: laat er snel een oplossing komen voor droge palen, 5 a 10 jaar gaan snel voorbij.

J.Feenstra: zijn mondelinge vraag over aanvoer van water vanuit Noorder Kanaal is aan de orde geweest in het verslag van de avond en opgenomen in vraag 20.

DEEL 3 VRAGEN OUDERDOM EN VERVANGING RIOLEN

Ton Huiskens: de riolering in de Statenlaan e.o. is al sinds +/- 1970 niet meer vernieuwd. Gaat dit nu spoedig gebeuren? Ook i.v.m. waterstand. Zelfde vraag Stadhouderslaan.

Marie-Enne Brasser: ik woon aan de Heiligerleelaan. Ligt daar een drainageleiding?

J. Hekman: wanneer is de riolering van de Stadhouderslaan vervangen?

Jeske Bots: wanneer is het riool vernieuwd op de Emmalaan?

Arie Bongers: wanneer wordt de riolering vervangen in de Margrietstraat? En wanneer dat niet gebeurt door de situatie instortingsgevaar Margrietstraat wat wordt daar dan aan gedaan?

Freek Endtz: wie bij de gemeente besluit over structurele grondwater gerelateerde maatregelen zoals infiltratieleiding en toepassing waterpasserende bestrating bij rioolvervanging?